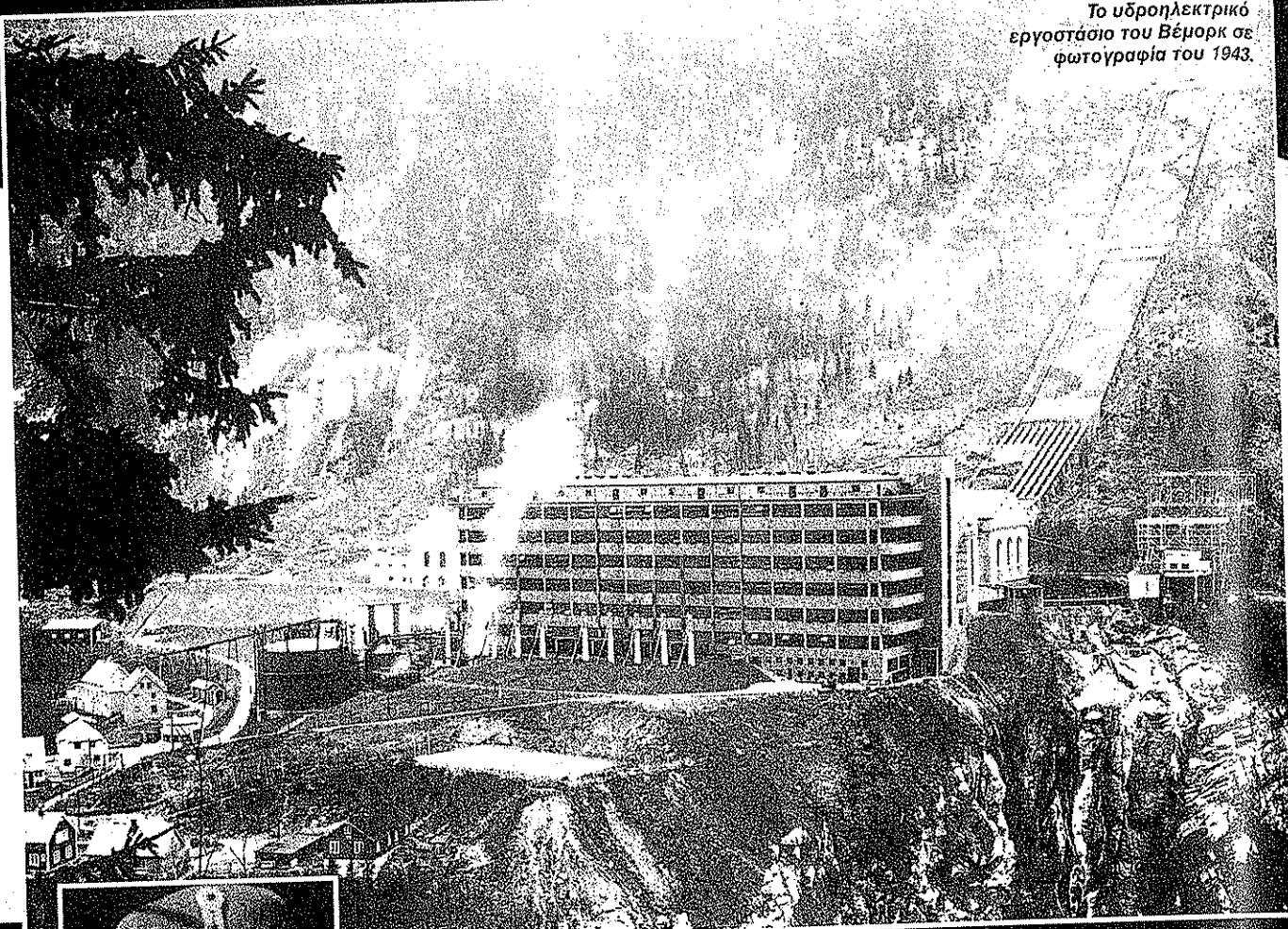

Το υδροηλεκτρικό
εργοστάσιο του Βέμορκ σε
φωτογραφία του 1943.

Ο Νορβηγός υπολοχαγός Γιενς Αντον Πόουλσον,
αρχήγος της ομάδας η οποία στάλθηκε από τη SOE για
να προστοιμάσει το έδαφος για την πρώτη απόπειρα
καταστροφής του εργοστασίου.

Οι αγωγοί του εργοστασίου
Norsk μετά τον βομβαρδισμό τους.

Στιγμιότυπο από
η βρετανική επιφύλαξη
στο νησί Βαγκασού.
Εδώ καταδρομείς
πυρπόλουν ενα
οίκημα με Γερμανούς
ελεύθερους σκοπευτές.

Το οροπέδιο
Χάρυταγκερ.

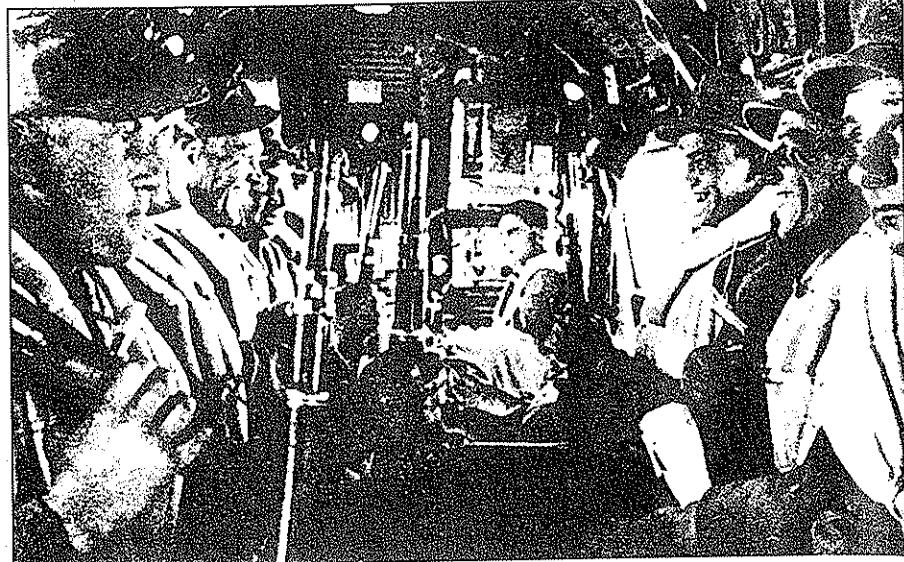
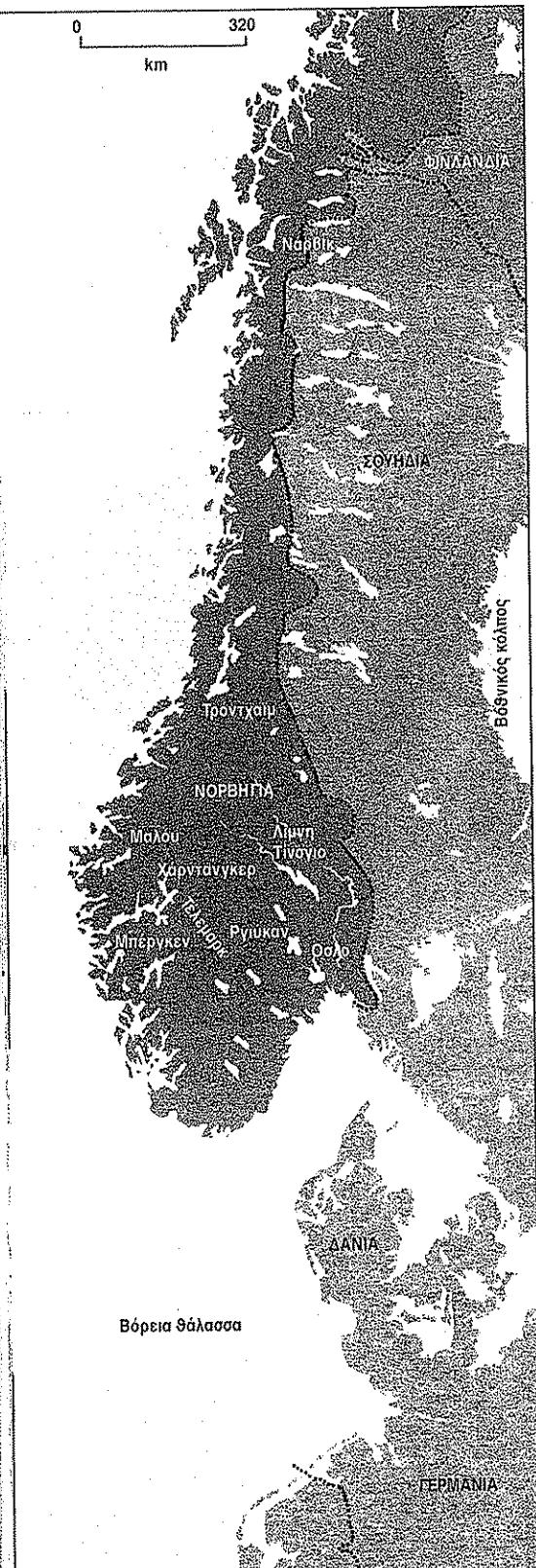

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ
Συνταγματάρχης (ΤΧ) ε.α.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
"ΒΑΡΕΟΣ ΥΔΑΤΟΣ" ΣΤΗ ΝΟΡΒΗΓΙΑ
ΤΟ 1943 ΕΙΧΕ ΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
ΤΗΝ ΠΑΡΑΛΥΣΗ ΤΟΥ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΟΥ
ΑΤΟΜΟΥ. Η ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΟΥ
ΛΑΜΠΡΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ
ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ ΣΤΟΝ ΑΡΙΣΤΟ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΙΣ
ΒΡΕΤΑΝΙΚΕΣ ΜΥΣΤΙΚΕΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΞΑΙΡΕΤΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΜΙΑ ΟΜΑΔΑ
ΠΑΡΑΤΟΛΜΩΝ ΝΟΡΒΗΓΩΝ
ΚΑΤΑΔΡΟΜΕΩΝ.

Η ΝΟΡΒΗΓΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΜΑΧΗ ΓΙΑ ΤΟ "ΒΑΡΥ ΥΔΩΡ"

**Γερμανοί καταδρομείς
καθ' οδόν προς τη
Νορβηγία, κατά την
κατάληψη της χώρας
τον Απρίλιο του 1940.**

Hορβηγία, χώρα φιλειρηνική με 125 χρόνια μη εμπλοκής σε συγκρούσεις, προσπάθησε με κάθε τρόπο να μην εμπλακεί στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο που εξερράγη την 1η Σεπτεμβρίου 1939. Χώρα ορεινή, με το 5% μόνο του εδάφους της καλλιεργήσιμο και κλίμα πολύ ψυχρό, στήριζε την οικονομία της στην αλιεία και στον μεγάλο εμπορικό της στόλο. Εκ των πραγμάτων ήταν αναγκασμένη να εισάγει από το εξωτερικό σχεδόν το σύνολο των γεωργικών προϊόντων που ήταν απαραίτητα για τη διατροφή του πληθυσμού της αλλά και πλήθος βιομηχανικών προϊόντων. Ετοι μήτην ευπρόσθλητη στις πιέσεις που δεχόταν από τους εμπολέμους οι οποίοι ήλεγχαν τις θαλάσσιες συγκοινωνίες. Μία ακόμα αδυναμία της Νορβηγίας που την καθιστούσε έρμαιο των διαθέσεων των εμπολέμων ήταν η σχεδόν παντελής έλλειψη ενόπλων δυνάμεων. Κατά τις παραμονές του πολέμου είχε υπό τα όπλα 13.000 περίπου κακώς εξοπλισμένους άνδρες. Ο Στρατός δεν διέθετε άρματα μάχης, ούτε αντιαρματικά ή αντιαεροπορικά πυροβόλα, το δε πολεμικό Ναυτικό, δηλαδή ουσιαστικά η ακτοφυλακή, είχε λίγα παλαιά πλοία. Η πολεμική της Αεροπορία διέθετε συνολικά έξι αεροσκάφη.

Αμέσως μετά την κήρυξη του πολέμου η νορβηγική κυβέρνηση δήλωσε ότι η χώρα θα παρέμενε ουδέτερη όπως και κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ η Γερμανία και οι Σύμμαχοι (Αγγλογάλλοι) υποσχέθηκαν να σεβαστούν την ουδετερότητά της. Υπήρχαν όμως πολλοί λόγοι οι οποίοι οδηγούσαν τις κυθερνήσεις των εμπολέμων στην απόφαση να παραβιάσουν τη νορβηγική ουδετερότητα. Ενας από τους ημαντικότερους ήταν η μεταφορά του σουηδικού σιδηρομεταλλεύματος από τη θάλασσα Σουηδία, όπου δρίσκονταν τα ορυχεία, στη Γερμανία. Το σιδηρομεταλλεύμα αυτό ήταν πλουσιότερο σε σίδηρο σε σχέση με τα αντίστοιχα άλλων ευρωπαϊκών χωρών και αποτελούσε βασική πρώτη ύλη για τη γερμανική βιομηχανία και ειδικότερα για την πολεμική βιομηχανία. Υ-

πήρχε όμως ένα πρόβλημα στη μεταφορά του. Τα σουηδικά λιμάνια του Βορινού κόλπου παρέμεναν κλειστά λόγω των πάγων επί 4-5 μήνες τον χρόνο. Μόνον το νορβηγικό λιμάνι του Νάρβικ, που ήταν και το πλησιέστερο στα ορυχεία, δεν πάγωνε το χειμώνα και αυτό συνέβαλε εξαιτίας των θερμών μεδιτανών μαζών που έφερνε το Ρεύμα του Κόλπου. Σύμφωνα με τις διεθνείς συνθήκες τα γερμανικά πλοία μπορούσαν να το χρησιμοποιήσουν και από εκεί ταξιδεύοντας στα νορβηγικά ύδατα, ανάμεσα στις ακτές και στα απειράθρια νησιά που δρίσκονταν κατά μήκος των νορβηγικών ακτών, να το μεταφέρουν με ασφάλεια στη Γερμανία. Το δρομολόγιο αυτό, το οποίο οι Βρετανοί ονόμαζαν "The Leads", το βρετανικό Ναυαρχείο αποφάσισε να αχρηστεύσει ποντίζοντας νάρκες σε όλα τα στενά περάσματα ώστε να εξαναγκάσει τα γερμανικά πλοία να δρίσκονται στην ανοικτή θάλασσα, την οποία ήλεγχε ο βρετανικός στόλος. Αυτό δέβαια αποτελούσε κατάφωρη παραβίαση της νορβηγικής κυριαρχίας και ουδετερότητας αλλά ο Τσώρτσιλ είχε ως αρχή το εξής: «Τα μικρά κράτη δεν πρέπει να μας δένουν τα χέρια όταν εμείς πολεμούμε για την ελευθερία τους». Η απροκάλυπτη αυτή παραβίαση της νορβηγικής κυριαρχίας αποφεύχθηκε χάρη στην προσωπική έκκληση που απηύθυνε ο βασιλιάς της Νορβηγίας Χάκον στον Βρετανό βασιλιά Γεώργιο ΣΤ'.

Λίγους μήνες αργότερα ένα άλλο γεγονός, γνωστό ως «επεισόδιο του Αλτμάρκ», απέδειξε ότι οι υποσχέσεις των εμπολέμων περί σεβασμού της ουδετερότητας της Νορβηγίας ήταν ψεύτικες. Αμέσως μετά την έναρξη του πολέμου το γερμανικό καταδρομικό "Graf Spee" έπλευσε στον νότιο Ατλαντικό και άρχισε να βυθίζει βρετανικά εμπορικά πλοία. Ο κυβερνήτης του, πλοιάρχος Χανς Λάνγκστορφ, ποτέ δεν δύσκε τα πλοία αν πρώτα δεν έδινε αρκετό χρόνο στα πληρώματά τους να τα εγκαταλείψουν και να επιβιβασθούν στο γερμανικό φορτηγό πλοίο "Altmark" το οποίο συνόδευε το

γερμανικό πολεμικό. Στις 13 Δεκεμβρίου 1939 δύο βρετανικά καταδρομικά και ένα νεοζηλανδικό εντόπισαν το "Graf Spee" κοντά στις εκβολές του ποταμού Ρίο ντε Λα Πλάτα και μετά από σύντομη ναυμαχία το ανάγκασαν να καταφύγει στο λιμάνι του Μοντεβίδεο, που ήταν και πρωτεύουσα της ουδέτερης Ουρουγουάης, ενώ το "Altmark", με τους αιχμαλώτους διέφυγε προς τη Γερμανία. Υστερα από ένα περιπτειώδες ταξίδι το τελευταίο βρέθηκε τον Φεβρουάριο του 1940 να πλέει στα νορβηγικά χωρικά ύδατα και σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις ο κυβερνήτης του έπρεπε να απελευθερώσει τους αιχμαλώτους, πράγμα το οποίο δεν έκανε. Η βρετανική κυβέρνηση διαμαρτυρήθηκε στη νορβηγική γι' αυτή την παράβαση των διεθνών συμβάσεων και τότε δύο νορβηγικές ακταιωροί σταμάτησαν το γερμανικό πλοίο για έλεγχο. Ο Γερμανός πλοίοαρχος αρνήθηκε να δεχθεί τον έλεγχο ισχυριζόμενος ότι το πλοίο βρισκόταν σε πολεμική αποστολή και ως πολεμικό πλοίο δεν δεχόταν τη νηοψία. Η κατάσταση οδηγήθηκε σε αδιέξοδο έως ότου (και μετά από διαπραγματεύσεις) ένα νορβηγικό άγημά ανέθηκε στο "Altmark" για έλεγχο... Ομως δεν βρήκε αιχμαλώτους. Τότε επενέβησαν βρετανικά πολεμικά που παρακολουθούσαν τις εξελίξεις, το δε "Altmark" στην προσπάθειά του να διαφύγει προσάραξε στα ρηχά των νορβηγικών ακτών. Τη νύκτα της 16ης Φεβρουαρίου 1940 οπλισμένοι Βρετανοί ναύτες ανέβηκαν στο γερμανικό πλοίο και απελευθερώσαν 303 αιχμαλώτους σκοτώνοντας επτά Γερμανούς ναύτες που προσπάθησαν να αντισταθούν.

Η ΝΟΡΒΗΓΙΑ ΥΠΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ

Κατά τη διάρκεια του Ρωσοφινλανδικού πολέμου (30 Νοεμβρίου 1939 - 12 Μαρτίου 1940) οι Αγγλογάλοι με το πρόσχημα της παροχής βοήθειας προς τους Φινλανδούς ζήτησαν από τη Νορβηγία και τη Σουηδία να επιτρέψουν τη μεταφορά στρατευμάτων από τα εδάφη τους προς τη Φινλανδία. Ομως οι δύο χώρες αρνήθηκαν. Στην πραγματικότητα οι Σύμμαχοι απλώς ήθελαν να ελέγχουν τη Σκανδιναβία για να καταστήσουν απόλυτο τον αποκλεισμό της Γερμανίας και να της στερήσουν το σιδηρομετάλλευμα. Ο Χίτλερ θορυβήθηκε και διέταξε την άμεση κατάληψη της Νορβηγίας, υποποώντας έτοι παλαιότερη πρόταση του αρχηγού του Γερμανικού Ναυτικού, ναυάρχου Raibter. Ο Γερμανός ναύαρχος ήθελε να υπάρχουν στις δυτικές ακτές της Νορβηγίας βάσεις από τις οποίες τα πλοία επιφανείας και τα υποβρύχια του Γερμανικού Ναυτικού θα διεκδικούσαν την κυριαρχία του βόρειου Ατλαντικού από τον βρετανικό στόλο.

Τα γερμανικά στρατεύματα επιτέθηκαν απροειδοποίητα στη Νορβηγία (και στη Δανία) στις 9 Απριλίου 1940 και κατέλαβαν τη χώρα χωρίς να συναντήσουν σοβαρή αντίσταση. Δεν έγινε όμως το ίδιο και στη θάλασσα. Ισχυρές δυνάμεις του Βρετανικού

Η καλύβα στην οποία κατέφυγαν τα μέλη της ομάδας κατά την προπάθειά τους να οργανώσουν την καταστροφή του εργοστασίου βαρέος ύδατος.

Βρετανοί καταδρομείς στο νησί Μαλόυ αναζητούν επιζώντες Γερμανούς.

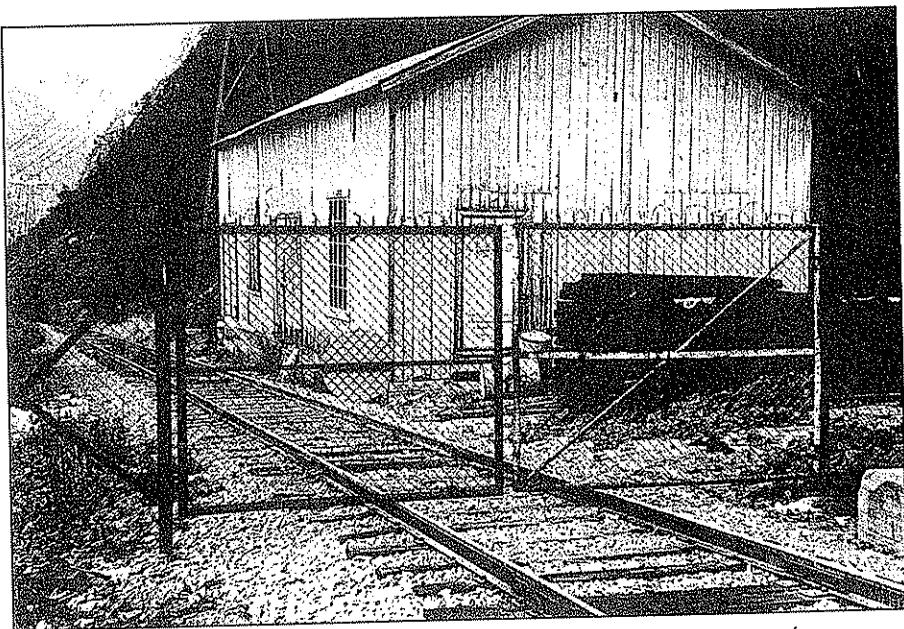
41

Ναυτικού εξόρμησαν προς τις νορβηγικές ακτές και κατέφεραν να βιθίσουν ή να προκαλέσουν σοβαρές ζημιές σε πολλά γερμανικά πλοία, πολεμικά και εμπορικά. Παρόλα αυτά οι Γερμανοί κατέλαβαν όλη τη χώρα εκτός από την περιοχή του Νάρβικ, όπου οι Σύμμαχοι ετοιμάζονταν για τη μεγάλη "μάχη του σιδήρου". Στις 10 Μαΐου 1940 ο πόλεμος στη Νορβηγία έχασε κάθε σημασία διότι εκδηλώθηκε η γερμανική επίθεση στο Δυτικό Μέτωπο. Τα συμμαχικά στρατεύματα εκκένωσαν τη Νορβηγία και οι Γερμανοί έμειναν απόλυτοι κύριοι.

Σημαντικό ρόλο στη γρήγορη κατάκτηση της χώρας από τους Γερμανούς διεδραμάτισε και ο αρχηγός του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος της Νορβηγίας Κουίσλιν-

γκ (Vidkun Quisling), ο οποίος συνέστησε στον Χίτλερ την κατάληψη της πατρίδας του από τον Γερμανικό Στρατό και αργότερα έγινε πρωθυπουργός της κατεχόμενης Νορβηγίας.

Η αρχική συμπεριφορά του στρατού κατοχής προς τους Νορβηγούς σε γενικές γραμμές ήταν καλή επειδή οι Νορβηγοί θεωρούντο μέλη της Αριάς φυλής. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ανοχή και τη συμπάθεια πολλών Νορβηγών απέναντι στους Γερμανούς και την συνακόλουθη σύναψη κοινωνικών σχέσεων. Τα μέλη του κόμματος του Κουίσλινγκ αυξήθηκαν από 4.000, που ήταν τον Ιανουάριο του 1940, σε 24.000 τον Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου και έφθασαν τις 55.000 το 1943. Από τις σχέσεις Νορβη-

Η πόρτα εισόδου του τραίνου το οποίο εξυπηρετούσε τις ανάγκες του εργοστασίου.

Βρετανοί αλεξιπτωτιστές πριν από την απογείωση του αεροσκάφους τους.

42

γίδων με Γερμανούς στρατιώτες γεννήθηκαν περισσότερα από 10.000 παιδιά για να δημιουργηθεί η «ανώτερη φυλή» που ήθελε ο Χίτλερ. Μετά το τέλος του πολέμου άρχισε το μαρτύριο αυτών των παιδιών, που περιφρονητικά τα αποκαλούσαν «tyskungar» (μπάσταρδα) επειδή έμειναν χωρίς γονείς - ο μεν πατέρας τους έφυγε για τη Γερμανία, η δε μητέρα τους φυλακίστηκε ή έφυγε και αυτή. Πολλά από τα παιδιά αυτά κλείστηκαν σε άθλια ιδρύματα ή παραδόθηκαν σε οικογένειες που τα κακοποιούσαν επί χρόνια χωρίς κανένας να ενδιαφερθεί για την τύχη τους, ούτε καν οι κοινωνικές υπηρεσίες των σοσιαλδημοκρατών. Πρόσφατα, μετά από 60 χρόνια εξευτελισμών, βιασμών και κακοποίησεων, μερικά από εκείνα τα παιδιά αποφάσισαν να προσφύγουν στη Δικαιούνη και να ζητήσουν από το νορβηγικό κράτος την αποκατάσταση της τιμής τους, όπως ανέφερε η εφημερίδα "Τα Νέα" (14/8/02).

Αργότερα άρχισαν να σχηματίζονται με βραδείς ρυθμούς οι πρώτες αντιστασιακές

οργανώσεις με σημαντικότερη τη MIORG (Military Organization), που είχε ως σκοπό την προετοιμασία ένοπλων τμημάτων τα οποία θα βοηθούσαν τους Συμμάχους όταν αυτοί θα εισέβαλλαν στη Νορβηγία. Υπήρξε και ένας μεγάλος αριθμός νέων Νορβηγών οι οποίοι κατέφυγαν στη Βρετανία με σκοπό να καταταγούν στις νορβηγικές ένοπλες δυνάμεις που είχαν σχηματισθεί εκεί με φροντίδα της εξόριστης κυβέρνησης. Πολλοί από αυτούς στρατολογήθηκαν από τη SOE (Special Operations Executive - Διεύθυνση Ειδικών Επιχειρήσεων), η οποία είχε δημιουργηθεί στη Βρετανία το 1940 για να συντονίζει τις δραστηριότητες των αντιστασιακών κινημάτων στην κατεχόμενη Ευρώπη. Οι πρώτοι από τους Νορβηγούς πράκτορες της SOE επέστρεψαν στη Νορβηγία το Δεκέμβριο του 1940 και συνεργάσθηκαν με τη MIORG, αλλά η συνεργασία αυτή διακόπηκε μετά τις δύο επιδρομές Βρετανών καταδρομέων στα νησιά Λόφοτεν και Βάγκσού τον Μάρτιο και τον Δεκέμβριο του 1941. Τα αντίποινα των Γερμανών ενα-

ντίον των κατοίκων που βοήθησαν τους καταδρομείς και των συγγενών αυτών οι οποίοι διέφυγαν στη Βρετανία μετά τις επιδρομές ήταν σκληρά και προκάλεσαν τη δυσφορία της MIORG αλλά και της εξόριστης νορβηγικής κυβέρνησης. Εποι η συνεργασία σταμάτησε και η MIORG σχεδόν διαλύθηκε, ενώ οι περισσότεροι πράκτορες της SOE συνελήφθησαν.

ΟΙ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΒΡΕΤΑΝΩΝ ΚΑΤΑΔΡΟΜΕΩΝ

Το συγκρότημα των νησιών Λόφοτεν βρίσκεται απέναντι από τις ακτές της Νορβηγίας, 2 μοίρες περίπου βορειότερα του Πολικού κύκλου. Σε αυτά τα νησιά υπήρχαν πολλά εργοστάσια στα οποία γινόταν η επεξεργασία των πλούσιων ολιευμάτων της Βόρειας Θάλασσας και κυρίως της ρέγγας και του ονίσκου (μουρούνας). Εκτός από τις κοναρέβες των ψαριών παράγονταν και διάφορα ιχθυέλαια, όπως το πλούσιο σε βιταμίνες Α και Β «έλαιον του ηπατίου του ονίσκου», δηλαδή το μουρουνόλαδο, αλλά και η γλυκερίνη, την οποία οι Γερμανοί χρησιμοποιούσαν για την κατασκευή εκρηκτικών.

Για την καταστροφή αυτών των εργοστασίων δύσιο βρετανικά ατμόπλοια συνοδεύουμενα από πέντε αντιτορπιλικά μετέφεραν 500 καταδρομείς και 52 Νορβηγούς εθελοντές, οι οποίοι έφθασαν στα νησιά το πρωί της 4ης Μαρτίου 1941. Οταν αποβιβάσθηκαν και αναπτύχθηκαν έτοιμοι να συγκρουσθούν με τη γερμανική φρουρά είδαν έκπληκτοι να τους υποδέχονται όχι ένοπλοι Γερμανοί στρατιώτες αλλά ενθουσιώδεις Νορβηγοί πολίτες. Εποι αφού αχριστεύσαν το τηλεγραφείο και τοποθέτησαν εκρηκτικά στα εργοστάσια και στις δεξαμενές καυσίμων τα πυροδότησαν και επιβιβάσθηκαν στα πλοία για να επιστρέψουν στη Βρετανία. Μαζί τους πήραν και 314 Νορβηγούς εθελοντές και 216 Γερμανούς, κυρίως ναύτες εμπορικών πλοίων και πολίτες εμπόρους. Ο απολογισμός της επιχείρησης ήταν η καταστροφή όλων των δεξαμενών καυσίμων, που περιείχαν περίπου 800.000 γαλόνια, και 18 εργοστασίων χωρίς καμιά βρετανική απώλεια.

Δέκα μήνες αργότερα και για τους ίδιους λόγους πραγματοποιήθηκε συνδυασμένη επιχείρηση του Βρετανικού Στρατού, του Ναυτικού και της Αεροπορίας (RAF) εναντίον του νησιού Βάγκσού, που βρίσκεται στην είσοδο ενός φιόρδ μεταξύ των λιμανιών Τρόντχαιμ και Μπέργκεν. Αυτή τη φορά όμως, σε αντίθεση με ότι συνέβη στα νησιά Λόφοτεν, το Βάγκσού προστατεύόταν από επάκτια πυροβολεία και στρατό. Επίσης επάκτια πυροβολεία είχαν εγκατασταθεί στο γειτονικό νησί Μαλό, για τον έλεγχο του στενού μεταξύ του Βάγκσού και των ακτών. Γι' αυτόν τον λόγο την απόβαση των καταδρομέων κάλυπταν ένα καταδρομικό και τέσσερα αντιτορπιλικά, τα οποία με ισχυρό βομβαρδισμό κατέστρεψαν τα γερμανικά πυροβολεία, ενώ η

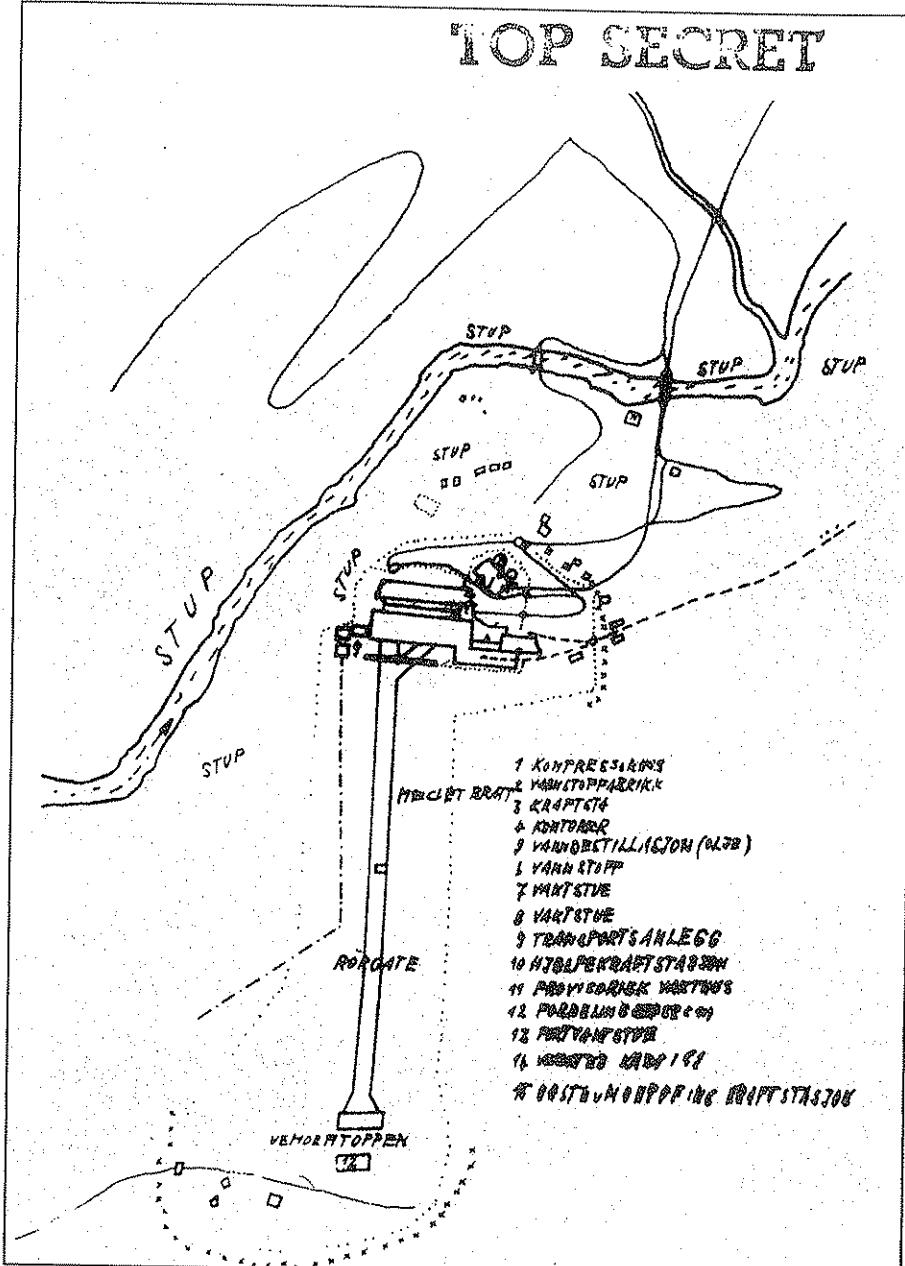
TOP SECRET

RAF βομβάρδιζε τα γειτονικά γερμανικά αεροδρόμια. Στην απόβαση που πραγματοποιήθηκε τις πρωινές ώρες της 2ας Δεκεμβρίου 1941 πήραν μέρος 576 Βρετανοί και ένα απόστασμα Νορβηγών εθελοντών. Η φρουρά του Μαλόυ εξουδετερώθηκε σχετικά εύκολα αλλά στο Βάγκσού, που ήταν και ο κύριος στόχος της επιδρομής, η γερμανική φρουρά αιμύνθηκε γενναία. Μετά από μάχη τριών περίπου ωρών οι καταδρομείς εξόντωσαν τη φρουρά και επιδόθηκαν στην καταστροφή των εργοστασίων και των στρατιωτικών εγκαταστάσεων. Στις τρεις το απόγευμα της ίδιας μέρας είχαν τελειώσει το έργο τους και επιβιβάσθηκαν στα πλοία μαζί με 98 Γερμανούς αιχμαλώτους και 71 Νορβηγούς εθελοντές. Οι βρετανικές απώλειες ήταν 19 νεκροί και 52 τραυματίες, τους οποίους μετέφεραν στη Βρετανία. Παράλληλα με τη μάχη στην Έηρα τα πέντε βρετανικά πολεμικά δραστηριοποιούντο στη Θάλασσα καταστρέφοντας τα επάκτια πυροβολεία του νησιού Ρύγκουντο και βιθίζοντας εννέα εμπορικά πλοία. Συνέλαβαν επίσης μια εξοπλισμένη γερμανική μηχανότρατα. Το επίτευγμα δεν ήταν σημαντικό αλλά αποδείχθηκε εξαιρετικά χρήσιμο διότι στο σκάφος βρέθηκαν το εγχειρίδιο με τους κωδικούς, τα συνθηματικά προσέγγισης, τα παρασυνθήματα και τα σήματα κινδύνου όλων των γερμανικών πλοίων που δρούσαν στη Γαλλία και στη Νορβηγία.

Η ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΣΤΟ NORSK HYDRO

Οι ποταμοί της Νορβηγίας αποτελούν σημαντικό παράγοντα της οικονομίας της, διότι ο μεγάλος αριθμός των υδροηλεκτρικών (Y/H) εργοστάσιων που λειτουργούν με τα νερά των ποταμών παράγει σχεδόν το σύνολο της ηλεκτρικής ενέργειας την οποία χρειάζεται. Ενα από τα πολλά αυτά Y/H εργοστάσια με το όνομα Norsk Hydro παρήγαγε ως υποπροϊόν και τη χημική ένωση οξείδιο του δευτερίου, γνωστότερη με το όνομα «βαρύ ύδωρ». Το δευτέριο είναι ισότοπο του υδρογόνου του οποίου η μάζα είναι διπλάσια από εκείνη του κοινού υδρογόνου. Το κοινό νερό περιέχει περίπου ένα μέρος δευτερίου σε κάθε 6.760 μέρη κοινού νερού. Αν αυτό υποστεί παρατεταμένη ηλεκτρόλυση παραμένουν στη συσκευή μερικά κυβικά εκατοστά δευτερίου. Είναι δηλαδή πολύ δύσκολη η παραγωγή του τελευταίου σε μεγάλες ποσότητες. Εχει όμως το βαρύ ύδωρ την ιδιότητα να ενεργεί ως επιβραδυντής σε μια αλυσιδωτή πυρηνική αντίδραση και γι' αυτόν τον λόγο ήταν απαραίτητο στα πειράματα που πραγματοποιούσαν Γερμανοί επιστήμονες για την παραγωγή ατομικής ενέργειας.

Μερικούς μήνες πριν από την εισβολή στη Νορβηγία αντιπρόσωποι μιας γερμανικής κοινοπραξίας χημικών βιομηχανιών βολιδοσκόπησαν τη Norsk Hydro για να διαπιστώσουν αν θα ήταν σε θέση να εφοδιάζει την κοινοπραξία με 100 kg αυτού του προϊ-

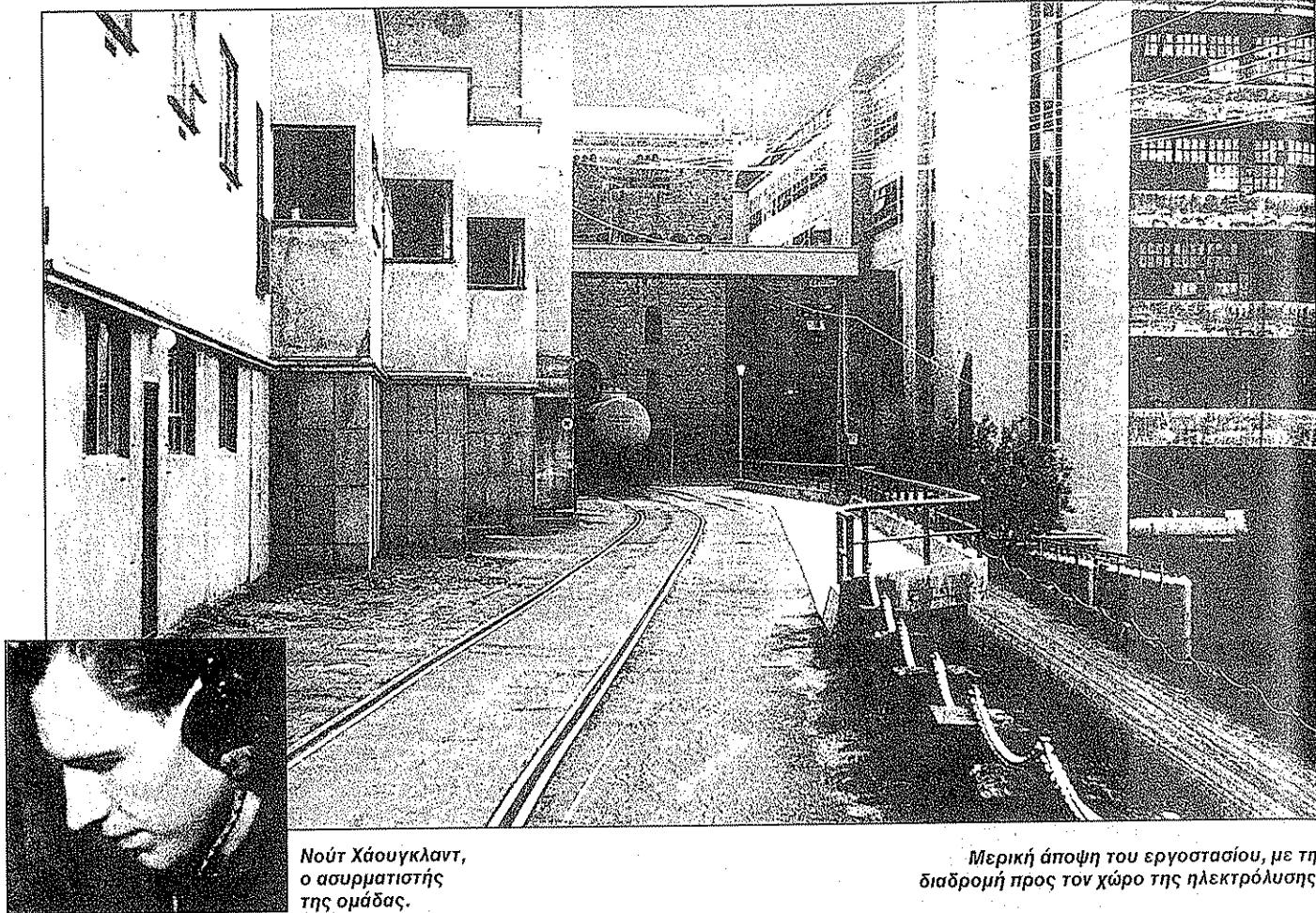
Σχέδιο του εργοστασίου Norsk και της γειτονικής του περιοχής.

όντος τον μήνα για αόριστο χρονικό διάστημα. Παράλληλα ζήτησαν να αγοράσουν όλα τα αποθέματα του εργοστασίου. Εκπληκτοί οι Νορβηγοί δεν μπορούσαν να εξηγήσουν το μεγάλο ενδιαφέρον των Γερμανών γι' αυτό το υποπροϊόν του εργοστασίου, μάλιστα σε ποσότητα δεκαπλάσια της παραγωγής τους. Λίγο αργότερα εμφανίσθηκαν Γάλλοι επιχειρηματίες με παρόμοιο αίτημα και εξήγησαν τους λόγους για τους οποίους το ήθελαν. Τότε οι Νορβηγοί έσπευσαν να πωλήσουν όλο το απόθεμά τους στους Γάλλους και ταυτόχρονα ειδοποίησαν τους Γερμανούς ότι δεν ήταν σε θέση να ανταποκριθούν στο αίτημά τους.

Εξι μήνες αργότερα οι Γερμανοί είχαν γίνει κύριοι της Νορβηγίας. Μολονότι δεν θρήκαν το απόθεμα (που είχε πωληθεί στους Γάλλους) αύξησαν την παραγωγή και την έφθασαν στα επιθυμητά γι' αυτούς επί-

πεδα. Εκείνη την εποχή, όπως αποδείχθηκε μετά τον πόλεμο, οι Γερμανοί δεν σχεδίαζαν την κατασκευή ατομικής βόμβας αλλά είχαν στρέψει την προσοχή τους στην κατασκευή υποβρυχίων που θα εκινούντο με πυρηνική ενέργεια ώστε να περιορίσουν τον συχνό ανεφοδιασμό τους σε καύσιμα.

Τον Φεβρουάριο του 1942 Βρετανοί και Νορβηγοί μυστικοί πράκτορες που δρούσαν στη Νορβηγία μετέδωσαν την πληροφορία ότι η παραγωγή βαρέος ύδατος της Norsk Hydro είχε αυξηθεί κατακόρυφα και είχε ξεπεράσει τα 150 kg τον μήνα. Η πληροφορία αυτή, που επιβεβαιώθηκε έναν μήνα αργότερα, προκάλεσε μεγάλη ανησυχία στους Συμμάχους οι οποίοι, πιστεύοντας ότι οι Γερμανοί επιστήμονες προχωρούν στην κατασκευή ατομικής βόμβας, αποφάσισαν την όσο το δυνατόν ταχύτερη καταστροφή της μονάδας παραγωγής του.

**Νούτ Χάουγκλαντ,
ο ασυρματιστής
της ομάδας.**

Μερική άποψη του εργοστασίου, με τη διαδρομή προς τον χώρο της ηλεκτρόλυσης.

ζωτικού αυτού για τους Γερμανούς προϊόντος.

Το Norsk Hydro βρισκόταν κοντά στην πόλη Ργιύκαν της επαρχίας (κομητείας) Τέλεμαρκ στη νότια Νορβηγία και γειτόνευε με το οροπέδιο Χάρντανγκερ, που είναι το μεγαλύτερο της Ευρώπης. Ήταν κτισμένο στην πλαγιά μιας απότομης και στενής χαράδρας, στην έξοδο της οποίας βρισκόταν το χωρίο Βέμορκ - γι' αυτό και συχνά αναφέρεται ως εργοστάσιο του Βέμορκ. Η καταστροφή του με αεροπορικό βομβαρδισμό ήταν εξαιρετικά δύσκολη διότι βρισκόταν στα όρια της ακτίνας δράσης των βομβαρδιστικών εκείνης της εποχής αλλά και επειδή ήταν κτισμένο στην πλαγιά μιας χαράδρας την οποία συχνά κάλυπταν πυκνά σύννεφα. Ακόμα και ένας επιτυχημένος αεροπορικός βομβαρδισμός έκρυψε τον κίνδυνο της μη καταστροφής του σταθμού παραγωγής της χημικής ένωσης αλλά και των δοχείων με τα αποθέματα, καθώς όλα αυτά βρίσκονταν στο ισόγειο του επταώρφου κτιρίου του εργοστασίου. Ήταν αποφασίσθηκε η καταστροφή του να γίνει με την επίθεση μιας ομάδας ειδικά εκπαιδευμένων καταδρομέων. Η SOE, η οποία, όπως προαναφέρθηκε, είχε την ευθύνη του συντονισμού επιχειρήσεων τέτοιου είδους, επέλεξε μέσα από τις χιλιάδες των νεαρών Νορβηγών που είχαν καταφύγει στη Βρετανία τρεις από την περιοχή του Ργιύκαν και έ-

vav από το Οσλο. Οι τρεις του Ργιύκαν ήταν ο Γιενς Πόουλσον, που ορίσθηκε αρχηγός της αποστολής, ο Νούτ Χάουγκλαντ (26 ετών) και ο Κλάους Χέλμπεργκ (25 ετών). Ο ένας από το Οσλο ήταν ο υδραυλικός Αρνε Τσέλστριτ, που γνώριζε καλά την περιοχή. Και οι τέσσερις ήταν άριστοι χιονοδρόμοι και ολοκλήρωσαν με επιτυχία τη σκληρή εκπαίδευση των πρακτώρων της SOE.

Στις 18 Οκτωβρίου 1942 οι νεαροί πράκτορες, που ήταν προπομποί της κύριας επιχείρησης, εφοδιασμένοι με τρόφιμα για ένα μήνα και τον απαραίτητο εξοπλισμό τους έπεισαν με αλεξίπτωτα στο νορβηγικό οροπέδιο του Χάρντανγκερ. Το Χάρτανγκερ είναι ένα από τα πλέον ερημικά και αφιλέξενα τοπία της Ευρώπης. Η επιφάνειά του, βραχώδης, ανώμαλη και άγονη, διακόπτεται συχνά από τέλματα και λίμνες που παγώνουν με την πρώτη εμφάνιση του χειμώνα ενώ ισχυροί άνεμοι το σαρώνουν απ' άκρου σε άκρο. Οταν προσγειώθηκαν οι τέσσερις Νορβηγοί το χιόνι είχε καλύψει τα πάντα και γι' αυτό χρειάσθηκαν τρεις μέρες για να βρουν τα κιβώτια με τα εκρηκτικά και τα εφόδια τους και άλλες δύο εδδομάδες για να τα μεταφέρουν σε μια εγκαταλειμμένη καλύβα που βρισκόταν κοντά σε μια σχετικά ομαλή επιφάνεια όπου θα μπορούσαν να προσγειωθούν ανεμόπτερα. Ήταν εγκαταστάθηκαν στην καλύβα και περίμεναν την άφιξη των ανεμοπτέρων.

Το απόγευμα της 19ης Νοεμβρίου δύο ανεμόπτερα τα οποία μετέφεραν 34 καταδρομείς, ρυμουλκούμενα από δύο αεροπλάνα Halifax, έφυγαν από τη Σκωτία για ένα ταξίδι 640 km, το μεγαλύτερο που είχε γίνει μέχρι τότε με ανεμόπτερα. Το ταξίδι αυτό είχε τραγικό τέλος. Το πρώτο αεροπλάνο μόλις πέρασε τις νορβηγικές ακτές προσέκρουσε στην πλαγιά ενός βουνού και καταστράφηκε. Λίγο πριν σκοτωθεί ο πιλότος μαζί με τα άλλα τρία μέλη του πληρώματος απελευθέρωσαν τον ιμάντα ρυμούλκησης του ανεμοπτέρου για να δώσουν μια, έστω και μικρή, ευκαιρία διάσωσης στους επιβάτες του. Πράγματι από τους 17 καταδρομείς σώθηκαν 8, ενώ τρεις σκοτώθηκαν και 6 τραυματίσθηκαν. Ο πιλότος του δύλου αεροπλάνου πετώντας σε ύψος 3.000 m δεν μπόρεσε να εντοπίσει το πεδίο προσγείωσης στο οποίο περίμεναν οι τέσσερις προπομποί. Μη διαθέτοντας αρκετά καύσιμα απεφάσισε να επιστρέψει, αλλά ο καιρός ήταν τόσο κακός ώστε κόπηκε ο ιμάντας ρυμούλκησης και το ανεμόπτερο έπεσε στα χιονισμένα βράχια του οροπεδίου. Από τους επιβάτες του δευτέρου ανεμοπτέρου οκτώ σκοτώθηκαν και τέσσερις τραυματίσθηκαν. Οσοι από τους καταδρομείς επέζησαν από την πτώση των δύο ανεμοπτέρων, αν και φορούσαν στολές του Βρετανικού Στρατού, θεωρήθηκαν κατάσκοποι και εκτελέσθηκαν.

Τα νέα για την καταστροφή μεταδόθηκαν στην ομάδα των τεσσάρων Νορβηγών μαζί με την εντολή να παραμείνουν στη θέση τους περιμένοντας νεώτερες διαταγές. Λίγο αργότερα επιβεβαιώθηκε η εντολή παραμονής στο άγονο εκείνο τοπίο μέχρι την άφιξη μιας ολιγομελούς ομάδας Νορβηγών δολιοφθορέων, χωρίς όμως να διευκρινίζεται ούτε πότε θα φθάσει η νέα αποστολή, ούτε πώς θα επιβίωνε η ομάδα χωρίς εφόδια. Στα τέλη Νοεμβρίου τα τρόφιμα με τα οποία είχαν εφοδιασθεί όταν έφευγαν από τη Βρετανία είχαν εξαντληθεί και είχε αρχίσει το μαρτύριο της πείνας. Η μοναδική τροφή που έβρισκαν σκάβοντας στο χιόνι ήταν λίγα βρύα τα οποία φύονταν στους δράχους. Με αυτά και με λίγους κόκκους δρώμης που είχαν απομείνει παρασκεύαζαν ένα είδος χυλού. Οταν πλησίαζαν τα Χριστούγεννα η ασιτία τους είχε εξαντλήσει και είχαν εμφανισθεί τα πρώτα "οιδήματα πείνας", γνωστά στους Ελληνες από την περίοδο της κατοχής, δηλαδή το πρήξιμο των άκρων - που είναι και ο προάγγελος του θανάτου. Ολοι είχαν αδρανοποιηθεί και παρέμεναν στην καλύβα ελπίζοντας ότι θα φθάσουν εγκάριως οι ενισχύσεις που περίμεναν. Ολοι εκτός από τον αρχηγό Πόουλσον, ο οποίος κάθε μέρα φορούσε τα σκι του και ερευνούσε τη γύρω περιοχή μήπως ανακαλύψει κάτι φαγώματα. Την παραμονή των Χριστουγέννων στάθηκε τυχερός. Συνάντησε ένα κοπάδι ταράνδων και κατόρθωσε να σκοτώσει έναν. Οπως διηγήθηκε αργότερα ο ίδιος η πρώτη του αντίδραση ήταν να πάρει από το σακίδιό του ένα κύπελλο και να πιεί όσο μπορούσε περισσότερο από το αίμα του ταράνδου πριν αυτό παγώσει. Υστερά, αφού τεμάχισε το ζώο, το μετέφερε με όσες δυνάμεις τούς είχαν απομείνει στην καλύβα, όπου οι σύντροφοί του δεν πίστευαν τα μάτια τους. Ο Πόουλσον σημείωσε: "Οταν τελειώσαμε με τον τάρανδο δεν είχαν απομείνει παρά μόνον το δέρμα του και ένας σωρός από κόκαλα. Οπωδήποτε όμως περάσαμε πολύ ωραία Χριστούγεννα".

Ενώ οι τέσσερις προπομποί κατόρθωνταν να επιβιώσουν στο αφιλόξενο εκείνο τοπίο μια άλλη ομάδα έξι Νορβηγών δολιοφθορέων εκπαιδεύόταν στη Σκωτία για να επιτεθεί εναντίον του Norsk Hydro. Τη νύκτα της 17ης Φεβρουαρίου 1943 οι έξι πράκτορες με αρχηγό τον λοχαγό Γιόδακιμ Ρόνενμπεργκ έπεισαν με τα αλεξίπτωτά τους στην παγωμένη λίμνη Σρίκεν. Αμέσως βρέθηκαν στο κέντρο μιας φοβερής χιονοθύελλας, η οποία τους ανάγκασε να κλειστούν σε μια εγκαταλειμμένη καλύβα επί μια εβδομάδα. Τελικά ο δύο ομάδες κατόρθωσαν να συναντηθούν στις 23 Φεβρουαρίου και την επόμενη μέρα, αφού άφησαν στην καλύβα τον Χάουγκλαντ με τον ασύρματο για να διατηρεί επαφή με το Λονδίνο, οι υπόλοιποι εννέα ξεκίνησαν με τα εφόδια τους για την περιοχή του εργοστασίου. Οταν έφθασαν στην άκρη του οροπέδιου βρήκαν μια άλλη καλύβα που βρίσκοταν σε απόσταση τριών περίπου χιλιομέτρων από

Mια από τις πλευρικές εισόδους του εργοστασίου.

το εργοστάσιο στην απέναντι πλευρά της χαράδρας και αποφάσισαν να εγκατασταθούν εκεί. Οι αναγνωρίσεις που επακολούθησαν έδειξαν ότι υπήρχαν τρεις τρόποι προσέγγισης του στόχου τους. Ο ένας ήταν να προσπαθήσουν να περάσουν από μια κρεμαστή γέφυρα που συνέδεε τις δύο πλαγιές της χαράδρας εξουδετερώνοντας τη φρουρά της. Εκτιμήθηκε όμως ότι ήταν αδύνατο να γίνει η εξουδετέρωση χωρίς να προκαλέσει γενικό συναγερμό. Ο δεύτερος τρόπος ήταν να αναρριχηθούν στην κορυφή της πλαγιάς στην οποία βρίσκοταν το εργοστάσιο και από εκεί να κατέβουν ακολουθώντας τους τεράστιους αγωγούς που τριφοδοτούσαν με νερό τους θύρων περιοχές του εργοστασίου. Και αυτό το δρομολόγιο όμως το επιτηρούσαν γερμανικές περίπολοι. Ο τρίτος τρόπος, ο οποίος και τελικά επιλέχθηκε, ήταν να κατεβούν από την πλαγιά στην οποία βρίσκονταν μέχρι το βάθος της χαράδρας και στη συνέχεια να αναρριχηθούν στην απέναντι πλαγιά μέχρι το ύψος μιας μονής σιδηροδρομικής γραμμής που είχε δημιουργηθεί κατά μήκος αυτής της πλαγιάς και οδηγούσε στην είσοδο του χώρου του εργοστασίου. Η παρατήρηση με τα κιάλια έδειξε ότι το δρομολόγιο αυτό έμενε αφύλακτο επειδή είχε εκτιμηθεί από τους Γερμανούς ότι η πρόσθαση από το συγκεκριμένο σημείο ήταν αδύνατη. Προσεκτικότερες παρατηρήσεις έδειξαν ότι παρά τις τεράστιες δυσκολίες η πρόσθαση στον χώρο του εργοστασίου από αυτό το δρομολόγιο ήταν δυνατή.

Τη νύκτα της 27ης Φεβρουαρίου 1943 οι εννέα άνδρες, αφού έκρυψαν τα σκι και τα σακίδια τους σε ασφαλές μέρος, οδηγούμενοι από τον Κλάους Χέλμπεργκ (ο οποίος γνώριζε άριστα την περιοχή) και φορτωμένοι μόνο με τα εκρηκτικά και τον οπλισμό

τους άρχισαν να κατηφορίζουν προς το βάθος της χαράδρας. Εκεί πέρασαν τον μισο-παγωμένο χείμαρρο ακροβατώντας επάνω στους πάγους και άρχισαν την ανάβαση της απέναντι πλαγιάς, που ήταν και το δυσκολότερο τμήμα της διαδρομής. Η βραχώδης αυτή πλαγιά ήταν σχεδόν κατακόρυφη και έπρεπε σε κάθε βήμα να αναζητούν τρύπες ή προεξοχές στον βράχο ή μικρά έλατα για να στηριχθούν. Η επίπονη προσπάθεια γινόταν ακόμα δυσκολότερη από το σκοτάδι και από το φορτίο με τα εκρηκτικά και τον οπλισμό που μετέφεραν. Παρόλα αυτά κατάφεραν να ανεβούν τα 200 περίπου μέτρα της απότομης πλαγιάς και πριν τα μεσάνυκτα έφθασαν στη σιδηροδρομική γραμμή. Αφού αναπαύθηκαν για λίγα λεπτά ξεκίνησαν για το εργοστάσιο ακολουθώντας τη σιδηροδρομική γραμμή και έφθασαν στη σιδερένια πόρτα από την οποία το τραίνο εισερχόταν στον χώρο του εργοστασίου. Αφού έκοψαν την αλυσίδα που ασφάλιζε την είσοδο πέρασαν στην αυλή και χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες, δύο των δύο ανδρών και μια των πέντε, που ήταν και ομάδα προστασίας. Οι δύο πρώτες ομάδες εισήλθαν στο ισόγειο του κτιρίου, όπου συνάντησαν μόνον έναν νυσταγμένο Νορβηγό νυκτοφύλακα, στον οποίο συνέστησαν να απομακρυνθεί. Μέσα σε 25 λεπτά οι τέσσερις άνδρες είχαν τοποθετήσει τα εκρηκτικά γύρω από τις συσκευές ηλεκτρόλυσης και τα μεταλλικά δοχεία με το βαρύ ύδωρ του αποθέματος, όπως και τους πυροκροτητές. Θέλοντας να είναι απόλυτα βέβαιοι για την επιτυχία της έκρηξης ρύθμισαν τους πυροκροτητές να λειτουργήσουν σε 30 δευτερόλεπτα. Γι' αυτό μόλις τους ενεργοποίησαν όρμησαν προς την εξώπορτα που την είχαν αφήσει επίτηδες ανοικτή. Οι πέντε σύντροφοί τους της ομάδας προστασίας,

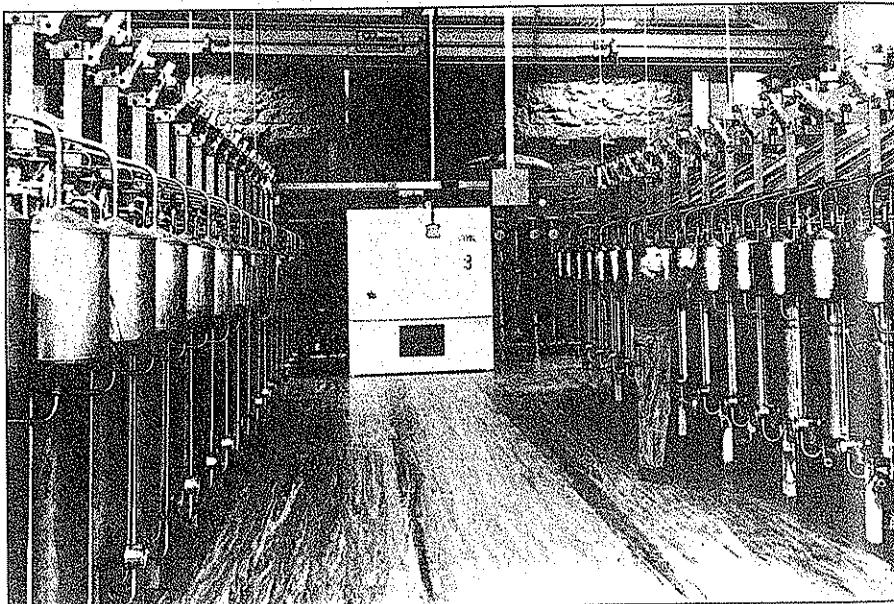
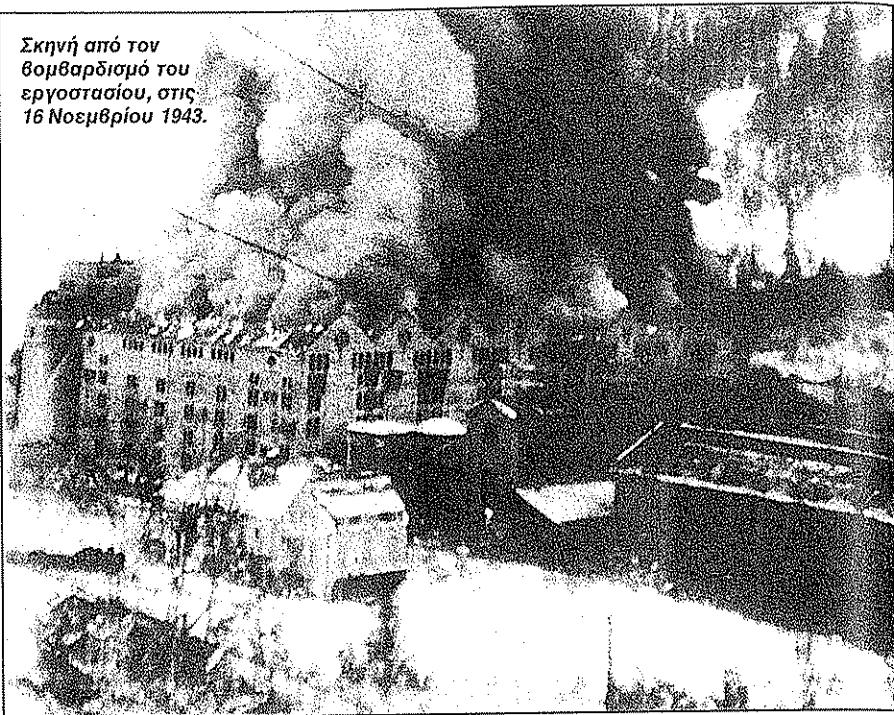
που είχαν πάρει θέσεις γύρω από το φυλάκιο στο οποίο διανυκτέρευε η γερμανική φρουρά, δεν χρειάστηκε να χρησιμοποιήσουν τα όπλα τους διότι η έκρηξη, που θα μπορούσε να προδώσει την παρουσία των καταδρομέων, είχε προετοιμασθεί πολύ προεκτικά. Η ποσότητα των εκρηκτικών που χρησιμοποιήθηκε ήταν η ελάχιστη δυνατή ώστε ο κρότος να μην είναι ισχυρός. Οι ταμεντένιοι τοίχοι του εργοστασίου δεν επέτρεψαν στο ωστικό κύμα της έκρηξης να βγει προς τα έξω. Άλλωστε ο θόρυβος από το νερό που έπεφτε στους στροβίλους και τη λειτουργία των άλλων μηχανημάτων κάλυψε τον κρότο της έκρηξης και οι Γερμανοί φρουροί δεν αντιλήφθηκαν τίποτα. Οι εννέα καταδρομείς με όση ταχύτητα διέθεταν πήραν τον δρόμο της επιστροφής από το δρομολόγιο από το οποίο είχαν φθάσει. Οταν πια βρίσκονταν στο βάθος της χαράδρας άκουσαν τις σειρήνες του συνανεμού να ηχούν στο εργοστάσιο. Σε λίγο ήταν ασφαλείς στο οροπέδιο και μετέδωσαν στο Λονδίνο την ευχάριστα νέα. Δεκαοκτώ μέρες αργότερα όλοι σχεδόν βρίσκονταν ασφαλείς στην ουδέτερη Σουηδία, αφού είχαν διασχίσει με τα σκι τους 400 km περίπου νορβηγικού εδάφους. Οι υπόλοιποι κρύφτηκαν στη Νορβηγία.

Η ΧΑΡΙΣΤΙΚΗ ΒΟΛΗ

46

Η παράτολμη επιχείρηση είχε εξαιρετικά αποτελέσματα. Οι εγκαταστάσεις υπέστησαν εκτεταμένες καταστροφές και μια ποσότητα 450 kg βαρέος ύδατος χάθηκε για τους Γερμανούς. Οι Δυτικοί επιστήμονες που εργάζονταν για την κατασκευή ατομικής βόμβας υπολόγισαν ότι θα χρειάζονταν περίπου δύο χρόνια έως ότου οι Γερμανοί μπορέσουν να αναπληρώσουν τις απώλειες. Εκείνοι όμως διέψευσαν τις συμμαχικές προσδοκίες. Εργαζόμενοι μέρα και νύκτα κατόρθωσαν να επαναλειτουργήσουν τη μονάδα και μάλιστα να αυξήσουν την παραγωγή της μέσα σε τέσσερις περίπου μήνες. Η πληροφορία για την επανέναρξη της λειτουργίας ανησύχησε τους αρχηγούς των συμμαχικών επιτελείων, οι οποίοι αποφάσισαν να καταστρέψουν το εργοστάσιο. Τον Νοέμβριο του 1943 μια πτέρυγα από 150 αμερικανικά βομβαρδιστικά B-17 (Ιπτάμενα Φρούρια) βομβάρδισε και κατέστρεψε το εργοστάσιο του Βέμορκ σε τέτοιο βαθμό ώστε αυτό δεν επαναλειτούργησε παρά μόνο μετά τη λήξη του πολέμου. Ομως τα αποθέματα του πολύτιμου νερού, που ανέρχονταν σε 12.000 kg, δεν καταστράφηκαν. Τότε αποφασίστηκε η μεταφορά όλου του αποθέματος στη Γερμανία για περισσότερη ασφάλεια. Η απόφαση αυτή μαζί με την πληροφορία για την ακριβή ημερομηνία της μεταφοράς μεταδόθηκε στο Λονδίνο από τον Νορβηγό πράκτορα Eivør Sínorlant, ο οποίος είχε επαφές με πρόσωπα που εργάζονταν στο Norsk Hydro. Το Λονδίνο με τη σειρά του ειδοποίησε τον Χάουκελιντ να καταστρέψει το φορτίο κατά τη μεταφορά του, πριν φθάσει στη Γερ-

Σκηνή από τον βομβαρδισμό του εργοστασίου, στις 16 Νοεμβρίου 1943.

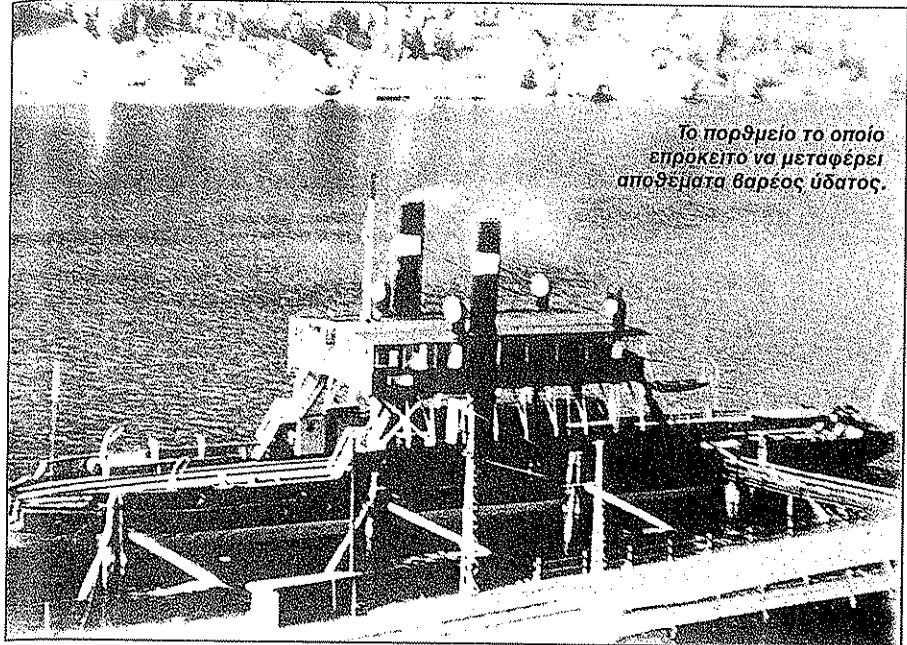
Οι εγκαταστάσεις ηλεκτρόλυσης του εργοστασίου.

μανία.

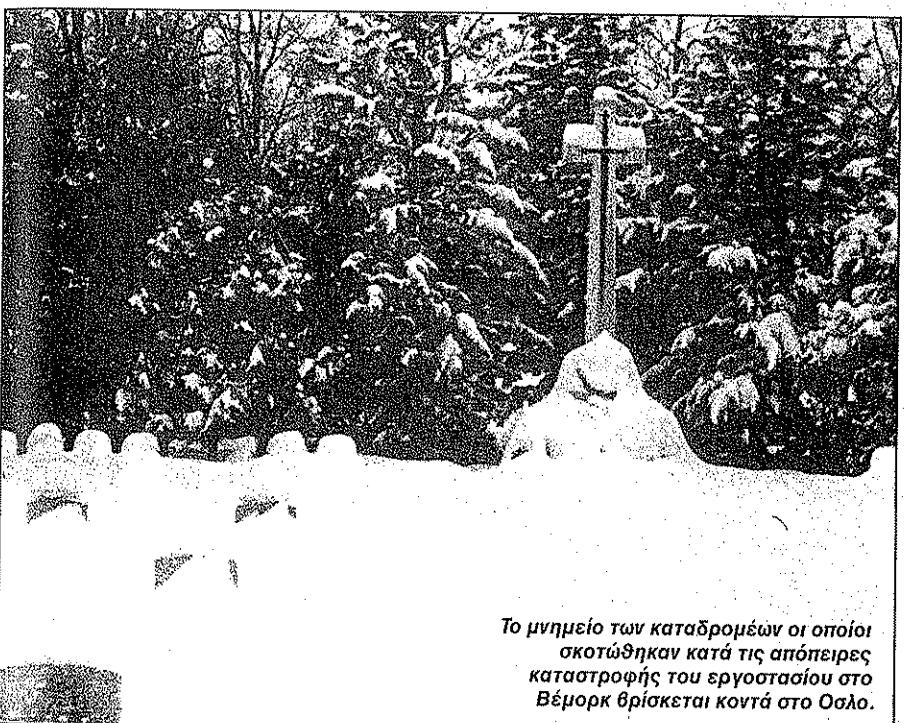
Ο Νόύτ Χάουκελιντ ανήκε στην ομάδα των δολιοφθορέων του Ρόνενμπεργκ που είχαν λάβει μέρος στην επιδρομή της 27ης Φεβρουαρίου και δεν είχε διαφύγει στη Σουηδία. Είχε γεννηθεί στη Νέα Υόρκη το 1911 από γονείς Νορβηγούς, οι οποίοι είχαν επιστρέψει στη Νορβηγία έναν χρόνο μετά τη γέννησή του. Εχοντας διατηρήσει και την αμερικανική υπηκοότητα επέστρεψε στις ΗΠΑ, όπου τελείωσε το γυμνάσιο, και στη συνέχεια πήγε στη Γερμανία, όπου συνέχισε τις σπουδές του ως μηχανικός στα πανεπιστήμια της Δρέσδης και του Βερολίνου. Η εισβολή των Γερμανών στη Νορβηγία το 1940 τον θρήκε να εργάζεται στην επιχείρηση του πατέρα του αλλά σύντομα

διέφυγε στη Βρετανία όπου εκπαιδεύτηκε στον ανορθόδοξο πόλεμο.

Οταν ο Χάουκελιντ έλαβε την εντολή να καταστρέψει το φορτίο του βαρέος ύδατος πληροφορήθηκε ότι η μεταφορά των δοχεών θα γινόταν με τραίνο από το εργοστάσιο μέχρι μια προβλήτα στη γειτονική λίμνη Τίνσογιο, όπου τα ανοικτά βαγόνια (πλατφόρμες) θα εισέρχονταν σε πορθμείο, το οποίο αφού διέσχιζε τη λίμνη θα τα εκφόρτων στην απέναντι ακτή για να συνεχίσουν το ταξίδι τους με άλλο τραίνο. Τότε έκρινε ότι ο προσφορότερος τρόπος καταστροφής ήταν να βυθισθεί το πορθμείο συμπαρασύροντας τα βαγόνια με τα δοχεία στον βυθό της λίμνης. Το προηγούμενο βράδυ ανέβηκε στο πλοίο ως επιβά-

Το πορθμείο το οποίο επρόκειτο να μεταφέρει απόθεματα βαρέος ύδατος.

Το μνημείο των καταδρομέων οι οποίοι σκοτώθηκαν κατά τις απόπειρες καταστροφής του εργοστασίου στο Βέμορκ βρίσκεται κοντά στο Οσλο.

της μαζί με δύο μέλη της τοπικής αντιστασιακής οργάνωσης και τοποθέτησε τα εκρηκτικά στην πλώρη, ώστε να βυθισθεί πρώτη συμπαρασύροντας τα βαγόνια με τα δοχεία. Ο ωρολογιακός μηχανισμός για την έκρηξη ρυθμίστηκε να ενεργοποιηθεί το επόμενο πρωί στις 10 και 45, όταν, σύμφωνα με τους υπολογισμούς του Χάουκελιντ, το πλοίο θα βρισκόταν πάνω από το βαθύτερο σημείο της λίμνης. Οταν ολοκλήρωσαν το έργο τους οι τρεις δολιοφθορείς θγήκαν από το πορθμείο και ξεκίνησαν το ταξίδι τους για τη Σουηδία, όπου έφθασαν σε δύο μέρες. Την επομένη ακριβώς στις 10 και 45 μια δυνατή έκρηξη κατέστρεψε την πλώρη του πορθμείου, που είχε και αυτό το όνομα Hydro. Το σκάφος βυθίστηκε μαζί με τα δο-

χεία του πολύτιμου και αναντικατάστατου υγρού αλλά και με τους 26 αθώους Νορβηγούς επιβάτες του. Αυτό ήταν το τελευταίο επεισόδιο της "μάχης" για το "βαρύ ύδωρ" μεταξύ των Γερμανών κατακτητών και των ελάχιστων γενναίων Νορβηγών πατριωτών.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η καταστροφή των εγκαταστάσεων παραγωγής βαρέος ύδατος του Norsk Hydro και η βύθιση του πορθμείου που μετέφερε τα αποθέματα στη Γερμανία αποτελούν μια από τις μεγαλύτερες, αν όχι τη μεγαλύτερη, νίκη των βρετανικών μυστικών υπηρεσιών (ουσιαστικά της SOE) στον "θρώμακο" πόλεμο εναντίον της Γερμανίας. Ξωρίς αυ-

τό το επίτευγμα οι Γερμανοί θα συνέχιζαν τις έρευνες για τη διάσπαση του ατόμου, με άγνωστα και ίσως καταστροφικά για τους Συμμάχους αποτελέσματα. Ο λεπτομέρης σχεδιασμός της επιχείρησης από τη SOE και η άριστη εκτέλεση της από μια μικρή ομάδα Νορβηγών αποδεικνύει σε πόσο μεγάλα επιτεύγματα μπορεί να οδηγήσει ο συνδυασμός της επινοητικότητας με την ανδρεία.

Η λήξη του πολέμου θρήκε όλους τους Νορβηγούς καταδρομείς σώους και αθλαθείς. Όλοι τους με εξαίρεση τον Χάουκελιντ συνέχισαν να ασχολούνται με τα επαγγέλματα που είχαν πριν από τον πόλεμο - ως κτίστες, έμποροι, βιομηχανικοί εργάτες, υδραυλικοί κλπ. Ο Χάουκελιντ σπούδασε στη νορβηγική Στρατιωτική Ακαδημία και ακολούθησε στρατιωτική σταδιοδρομία. Το 1954 έγραψε ένα βιβλίο με τίτλο "Τα σκι εναντίον του Ατόμου" (Skis Against the Atom), που μεταφράστηκε σε 10 γλώσσες και με βάση αυτό γυρίστηκε στο Χόλυγουντ (1965) ένα κινηματογραφικό έργο με τίτλο "Οι ήρωες του Τέλεμαρκ", στο οποίο πρωταγωνιστούσε ο ηθοποιός Κέρκ Ντάγκλας. Κατά τη γνώμη του αρχηγού της πρώτης αποστολής, Πίουσλον, η ταινία περιείχε τόσες πολλές ανοησίες και αερολογίες ώστε αναγκάστηκε να γράψει τη δική του εκδοχή περί των γεγονότων, που εκδόθηκε στο Οσλο το 1982 με τον τίτλο "Aksjon Vemork". Για το ίδιο περιστατικό είχε προηγηθεί (1947) μια γαλλονορβηγική κινηματογραφική παραγωγή με τίτλο "Η μάχη για το βαρύ ύδωρ", στην οποία είχαν λάβει μέρος μερικοί από τους πραγματικούς πρωταγωνιστές της επιχείρησης.

Σαράντα χρόνια μετά την επιδρομή στο Norsk Hydro ο Αμερικανός πρεσβευτής στη Νορβηγία παρέθεσε δεξιάση προ τιμήν των επιζώντων της επιδρομής στην πρεσβεία των ΗΠΑ στο Οσλο. Ειδικότερα για τον Χάουκελιντ επιφύλαξε μια έκπληξη, όταν του παρέδωσε ένα νέο αμερικανικό διαβατήριο σε αντικατάσταση εκείνου το οποίο είχε καταστρέψει η σύζυγος του Χάουκελιντ για να μη το βρουν οι Γερμανοί όταν τον αναζητούσαν σε όλη τη Νορβηγία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- (1) David Mountfield: *THE PARTISANS*, Hamlyn, London, 1979.
- (2) Russel Miller: *THE COMMANDOS*, Time-Life, Alexandria, Va., 1981.
- (3) Russel Miller: *THE RESISTANCE*, Time-Life, Alexandria, Va., 1989.
- (4) Denis Fodor: *THE NEUTRALS*, Time-Life, Alexandria, Va., 1982.
- (5) Barrie Pitt: *THE BATTLE OF THE ATLANTIC*, Time-Life, Alexandria, Va., 1980.
- (6) Περιοδικό "Στρατιωτική Ιστορία", τεύχος 44, Απρίλιος 2000.
- (7) Γιάννος Πιεκαλκίεβιτς: *ΣΠΙΟΥΝΟΙ, ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ, ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ*, εκδ. Αφοί Γ. Βλάσση, Αθήνα.